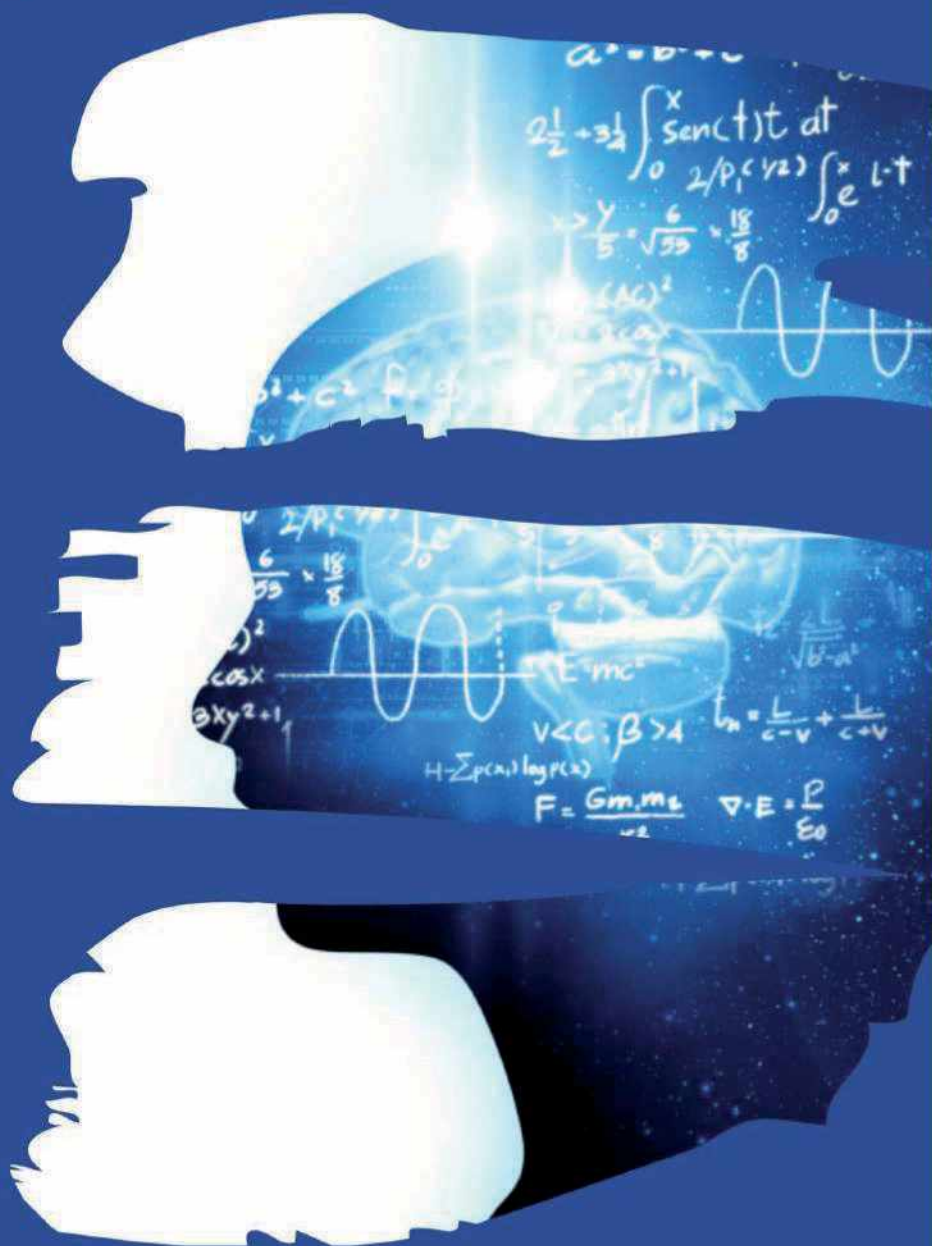

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

Bulletin of Science and Education

№ 7(37) 2025

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 7(37) 2025

Київ – 2025

Скляренко О.Б. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ</i>	716
Стадніченко О.О. <i>ХУДОЖНЄ МОДЕЛЮВАННЯ ІСТОРІЇ В РОМАНІ І. МЕЛЬНИЧЕНКО ТА В. ГЕРАЩЕНКА «ЖИВИ. ВСУПЕРЕЧ»</i>	729
Стуліна Є.В. <i>КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ СЛОВОУТВОРЕНЬ З ПРЕФІКСОМ MAL У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ</i>	738
Тарасюк І.В., Шаргай І.Є. <i>СЛОВА З ФОРМАНТАМИ ЁСО- / ЕКО- У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ</i>	753
Тімкова Т.М., Тургут В.М. <i>ЯДЕРНО-ПЕРИФЕРІЙНА СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ МИР У ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ</i>	767
Томчук О.Ф. <i>ЗМІНИ В МОВНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ</i>	782
Фецан Т.І. <i>ТРАЄКТОРІЯ МОВНОЇ ПОВЕДІНКИ УКРАЇНЦІВ У ТУРЕЧЧИНІ (НА ОСНОВІ МЕТОДУ МОВНОЇ БІОГРАФІЇ)</i>	793
Харковський Є.М. <i>ІСПАНОМОВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНОМУ ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ</i>	803
Чаяло В.Я., Нежива С.М., Неділько В.В. <i>ЕВОЛЮЦІЯ МОВНИХ НОРМ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ</i>	814

УДК 811.161.2'27

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7\(37\)-793-802](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7(37)-793-802)

Фецан Тетяна Ігорівна викладач, Стамбульський університет, Туреччина, аспірантка кафедри української мови та славістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, <https://orcid.org/0009-0006-8714-4681>

ТРАЄКТОРІЯ МОВНОЇ ПОВЕДІНКИ УКРАЇНЦІВ У ТУРЕЧЧИНІ (НА ОСНОВІ МЕТОДУ МОВНОЇ БІОГРАФІЇ)

Анотація. Стаття присвячена аналізу методу мовної біографії як інструменту дослідження мовних практик українців у Турецькій Республіці в умовах багатомовності та міжкультурної взаємодії. Дослідження ґрунтується на дефініції мовної біографії як форми інтерв'ю, що описує аспекти життя людини, пов'язані з мовою, мовним навчанням, трансформацією мовної поведінки та ставленням до мови, тобто є реконструкцією мовного життя індивіда або групи осіб за соціальними ознаками, мовною поведінкою та компетентністю. Розглядаються теоретичні засади методу та його практичне застосування для вивчення українських діаспорних спільнот у Туреччині. Представлено результати аналізу дванадцяти мовних біографій українців, зібраних шляхом глибинних наративних інтерв'ю. Дослідження засвідчило трансформацію функцій української мови в діаспорному контексті, де вона набуває додаткових символічних значень, виступаючи маркером національної ідентичності та засобом «відмежування від агресора». Виявлено специфічні виклики застосування методу в роботі з діаспорними спільнотами, зокрема варіативність інтерпретації ключових соціолінгвістичних понять. Встановлено, що війна стала каталізатором мовних змін у свідомості українців діаспори. Виявлено три основні типи мовних траєкторій: стабільну (послідовне збереження української мови протягом життя), динамічну (свідомий перехід з російської на українську під впливом геополітичних подій) та еволюційну (поступовий перехід від змішаних мовних практик до української мови). Обґрунтовано ефективність методу мовної біографії для комплексного вивчення мовних ситуацій у міграційному контексті та можливості його застосування для дослідження інших діаспорних спільнот.

Ключові слова: соціолінгвістика, українська мова, мова української діаспори, мовна ситуація, мовна поведінка, метод мовної біографії.

Fetsan Tetiana Ihorivna Lecturer, Istanbul University, Turkey;
postgraduate student, Department of Ukrainian Language and Slavic Studies,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, <https://orcid.org/0009-0006-8714-4681>

LANGUAGE BEHAVIOR TRAJECTORIES OF UKRAINIANS IN TURKEY (BASED ON THE LANGUAGE BIOGRAPHY METHOD)

Abstract. The article analyzes the language biography method as a tool for studying language practices of Ukrainians in the Turkish Republic under conditions of multilingualism and intercultural interaction. The research is based on the definition of language biography as a form of interview that describes aspects of a person's life related to language, language learning, transformation of language behavior and attitudes toward language, i.e., it is a reconstruction of the linguistic life of an individual or group of people according to social characteristics, language behavior and competence. The theoretical foundations of the method and its practical application for studying Ukrainian diaspora communities in Turkey are examined. The results of analyzing twelve Ukrainian language biographies collected through in-depth narrative interviews are presented. The study demonstrates the transformation of Ukrainian language functions in the diaspora context, where it acquires additional symbolic meanings, serving as a marker of national identity and a means of "distancing from the aggressor". Specific challenges of applying the method in working with diaspora communities are identified, particularly the variability in interpreting key sociolinguistic concepts. It is established that the war became a catalyst for language changes in the consciousness of Ukrainians in the diaspora. Three main types of language trajectories are identified: stable (consistent preservation of Ukrainian language throughout life), dynamic (conscious transition from Russian to Ukrainian under the influence of geopolitical events), and evolutionary (gradual transition from mixed language practices to Ukrainian language). The effectiveness of the language biography method for comprehensive study of language situations in migration contexts and its potential application for researching other diaspora communities is substantiated.

Keywords: sociolinguistics, Ukrainian language, language of Ukrainian diaspora, linguistic situation, linguistic behavior, language biography method.

Постановка проблеми. Сучасні міграційні процеси, інтенсифіковані російсько-українською війною, увиразнюють потребу в дослідженні мови української діаспори. Як зазначає Б. Ажнюк, «розвиток української мови в діаспорі – це не просто частина історії національної мови.

Це важливий соціолінгвістичний ресурс, школа виживання і самоусвідомлення» [1, с. 4]. Соціолінгвістичні студії дають змогу осмислити мовні проблеми в країнах поселення українців на тлі контактів із мовами світу. Традиційні соціолінгвістичні методи часто виявляються недостатніми для комплексного аналізу індивідуальної мовної практики мігрантів, які переживають мовну адаптацію. В останнє десятиліття науковці дедалі частіше застосовують метод мовної біографії [5; 6; 7], що сприяє реконструкції мовного досвіду особистості. На нашу думку, саме метод мовної біографії дає змогу простежити траєкторію змін мовної поведінки українців після еміграції. Тому задекларована проблематика в сьогочасних умовах видається актуальною.

Мета статті – дослідити на основі методу мовної біографії траєкторію мовної поведінки українців у Туреччині в період повномасштабного російського вторгнення в Україну. Збір емпіричного матеріалу здійснено шляхом глибинних наративних інтерв'ю за різними тематичними блоками з українцями, які проживають у Турецькій Республіці. Застосовано принцип цілеспрямованого відбору з урахуванням різних вікових груп респондентів. Загалом проведено 12 інтерв'ю упродовж 2024 року та першої половини 2025 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «мовна біографія» (нім. Sprachbiographie) уперше запровадив швейцарський науковець І. Верлен у дослідженні 1986 року «Мовні біографії іноземців у другому поколінні» [5, с. 84]. На початку ХХІ століття в українському мовознавстві метод мовної біографії активно застосовують І. Брага [2], О. Данилевська [4], Н. Кісс, Г. Шумицька [5], І. Цар [8], Н. Матвеева [6] та ін.

Метод мовної біографії характеризується універсальністю, що дає змогу використовувати його для дослідження різноманітних мовних спільнот та соціолінгвістичних ситуацій [9; 10].

І. Брага на основі методу мовної біографії дослідила мовленнєві особливості носіїв суржику як засобу повсякденної комунікації [2]. Н. Кісс та Г. Шумицька продемонстрували, як застосовується метод мовної біографії на практиці для аналізу мовної ситуації в Україні, зокрема в традиційно мультикультурному регіоні Закарпаття [5]. О. Данилевська використала мовну біографію вчителя для дослідження динаміки мовної ситуації в шкільній освіті України [4].

Н. Матвеева в межах нерезидентської програми Французького інституту досліджень із гуманітарних та соціальних наук (CEFRES, UAR 3138 CNRS–MEAE) записала та проаналізувала 27 мовних біографій, 16 із яких належать студентам, які змінили місце проживання унаслідок російського збройного вторгнення [6].

Н. Кісс і Г. Шумицька систематизували найпоширеніші дефініції поняття *мовна біографія*, сформульовані українськими, польськими, англійськими та німецькими лінгвістами. Базуючись на цих трактуваннях, дослідниці доходять висновку, що метод мовної біографії дає змогу отримати інформацію про різноманітні аспекти мовного життя: мовну поведінку, мовні потреби та преференції, ставлення до мов, мовні різновиди та вибір мови, мовні компетенції, процеси вивчення, використання, засвоєння та забуття мов, мовні зміни та ін. Аналіз має охоплювати весь життєвий цикл індивіда з урахуванням різних етапів та змін. Для отримання цілісної та реалістичної картини мовної ситуації спільноти необхідне залучення респондентів різного віку, статі та соціального статусу. Різнобічна інформація демонструє динаміку мовного вибору і тренди на майбутні десятиліття [5, с. 89].

Суть методу мовної біографії полягає в створенні спеціалізованого питальника для дослідження мовного життя респондента. Це розгорнуте інтерв'ю, яке дозволяє отримати інформацію про те, як людина сприймає й використовує мову протягом життя [3, с. 164]. При цьому важливо врахувати, що різні наукові традиції по-різному підходять до форм реалізації методу: якщо північноамериканська лінгвістика практикує як усні інтерв'ю, так і письмові рефлексивні есеї, то європейська школа фокусується виключно на усних аудіозаписах [5, с. 85].

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження ґрунтується на дефініції мовної біографії як форми інтерв'ю, що описує аспекти життя людини, пов'язані з мовою, мовним навчанням, трансформацією мовної поведінки та ставленням до мови, тобто є реконструкцією мовного життя індивіда або групи осіб за соціальними ознаками, мовною поведінкою та компетентністю [3, с. 159].

Мовні біографії як глибинні наративні інтерв'ю фіксували за допомогою аудіозапису. Намагалися створити доброзичливу атмосферу для забезпечення відкритості спілкування, оскільки важливим чинником успішного спілкування є довіра між інтерв'юером та інформантом. Інтерв'ю проводили за спеціальним питальником, який складається із семи тематичних блоків (враховано досвід укладання питальників для вивчення мовних біографій [5; 6]). Блок «Дитинство» охоплює питання про мовне середовище раннього періоду життя, родинні мовні практики та формування первинних мовних установок. Блок «Освіта / Військова служба / Кар'єра» спрямований на дослідження мовного досвіду у формальних інституціях та професійній сфері. Питання блоку «Родина / Друзі / Дозвілля» сфокусовані на сучасних мовних практиках у приватній сфері та міжпоколінній передачі мови. Блок «Ставлення до мов» передбачає питання про мовні компетенції,

преференції та рефлексію щодо власного мовного досвіду. Блок «Мовна політика» сформовано для вивчення сприйняття державних мовних ініціатив в Україні та Туреччині. Блок «Історія та перспективи розвитку» спрямований на дослідження впливу історичних подій на мовний розвиток, Безперечно, передбачено врахування і впливу російсько-української війни. Завершальний блок «Ідентичність» складається із запитань про взаємозв'язок між мовою, релігією та національною самоідентифікацією. Питальник охоплює всі ключові аспекти мовного життя від дитинства до сьогодення, що дозволяє реконструювати цілісну мовну біографію українців у турецькому контексті.

Метод мовної біографії дав змогу розкрити суб'єктивну інтерпретацію респондентами фундаментальних соціолінгвістичних категорій: *рідна мова, перша мова, державна мова, офіційна мова, мова національної меншини, мова повсякденного спілкування, мовна ситуація, мовна політика* та ін. Наприклад, поняття «рідна мова» інтерпретується варіативно: від «мови дитинства» до «мови роду»: «мова сім'ї, в якій народилася» (О., Закарпатська обл.), «рідна мова як мова нашого роду» (І., 41 р., Харків). Особливо показовою є така рефлексія: «З появою дитини я думаю, що рідна мова – це та, якою співаєш дитині колискові» (М., 41 р., Хмельницька обл.). Такі розбіжності в трактуванні ключових термінів потребують додаткових уточнювальних питань під час дослідження міграційних спільнот. Це підтверджує необхідність адаптації методологічного інструментарію до специфіки діаспорного контексту. Окремої уваги заслуговує виявлена методом мовної біографії трансформація функцій української мови в діаспорному середовищі.

Аналіз засвідчив перехід від суто комунікативної до символічної функції української мови. Респонденти неодноразово підкреслювали роль мови як маркера «відмежування від агресора» та засобу збереження зв'язку з батьківщиною.

Подібне переосмислення мовних функцій демонструє здатність методу мовної біографії фіксувати не лише практичні аспекти мовокористування, а й глибинні зміни в мовній свідомості, що особливо важливо для розуміння процесів конструювання національної ідентичності в умовах міграції. Українська мова в діаспорному контексті набуває особливого значення: «Живучи тут, я поділила українців на три групи: ті, які успішно і свідомо перейшли на українську; ті, які не хочуть переходити...; російськомовні українці, які перейшли, але не досконало» (О., 47 р., Закарпатська обл.). Війна стала каталізатором мовних змін: «Війна ще більше підсилила бажання нести відповідальність за свою ідентичність» (Л., 46 р., Рівненська обл.). Респонденти підкреслюють символічну функцію

мови: «Українська мова стала тим кордоном...; мова саме... стала засобом відмежування від ворога» (І., 41 р., Харків). У результаті аналізу зібраного матеріалу виявили, що особливі виклики виникають у сфері освіти українських дітей у діаспорі. Директорка української суботньої школи зазначає: «Були випадки, коли потрібно було пояснювати мамам і навіть вчителям, що в українській школі не може бути російської» (Г., 54 р., Чернігівська обл.). Водночас спостерігається суперечлива мовна поведінка батьків: «Мене дуже дивують українські мами, які продовжують давати своїм дітям російський і російськомовний контент» (Г., 54 р., Чернігівська обл.). Це створює додаткові труднощі для збереження української мови в діаспорному середовищі. Застосування методу мовної біографії виявило наявність внутрішніх мовних конфліктів в українській діаспорі Туреччини. Респонденти, які тепер проживають в Ізмірі, описують випадки напруження між українськомовними та російськомовними українцями: «Деякі представники громади, які спілкувалися виключно українською мовою, називали напівукраїнцями тих, хто спілкувався російською мовою. І через це, звичайно, були конфлікти» (О., 39 р., Київ). Водночас відбувається еволюція ставлення до цих конфліктів. Та ж респондентка зазначає: «Зараз вже це питання не актуальне. Дівчина зараз активно долучилась до громадської діяльності. Ми з нею спілкуємося українською, джерела конфлікту більше немає, тому конфлікт закінчений» (О., 39 р., Київ). Це свідчить про можливість подолання мовних розбіжностей через конструктивний діалог та спільну діяльність.

Аналіз дванадцяти мовних біографій дозволив виділити три основні типи траєкторій мовної поведінки українців у Туреччині. Перший тип характеризується стабільним використанням української мови протягом життя, що переважно притаманно респондентам із західних областей України (5 осіб). Ці інформанти демонструють послідовне збереження української мови як домінантної мови спілкування навіть в умовах міграції. Другий тип представляє динамічну траєкторію переходу з російської на українську мову під впливом геополітичних подій (російсько-української війни). Цей патерн характерний переважно для вихідців зі східних та південних регіонів України, які описують свій мовний перехід як свідомий вибір, мотивований необхідністю національної самоідентифікації в умовах війни (3 особи). Третій тип демонструє поступову еволюцію від змішаних мовних практик (суржик, регіональні діалекти) до цілеспрямованого вибору української як основної мови спілкування (4 особи). Ця траєкторія відображає процес формування мовної свідомості, де українська мова набуває статусу не лише комунікативного засобу, а й символічного маркера національної належності в діаспорному середовищі (див. рис. 1).

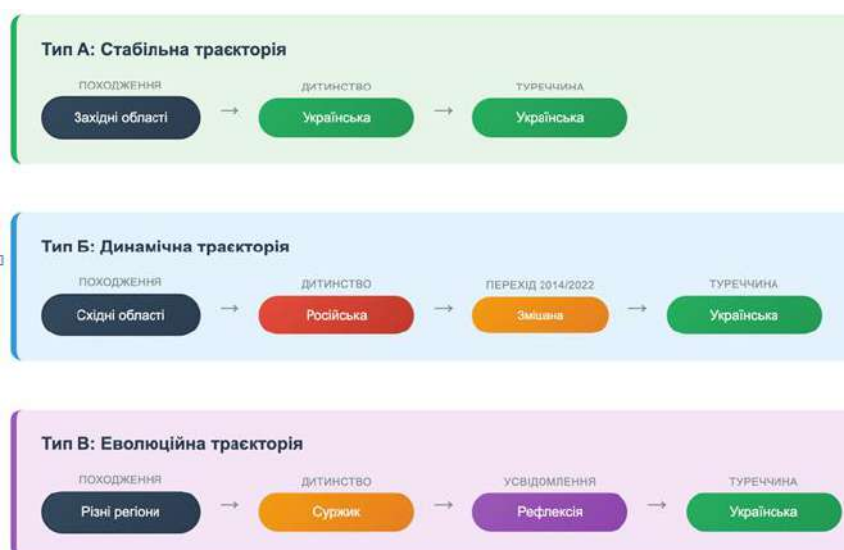

Рис. 1. Типи траєкторій мовної поведінки українців у Туреччині

Представники типу А зазначають: «Я завжди розмовляла українською, навіть тут, у Туреччині, це моя рідна мова» (О., 47 р., Львівська обл.). Характерною є послідовність у мовному виборі: «Українська мова як державна завжди домінувала в моєму мовленні, тому що це моя рідна мова» (Л., 46 р., Рівненська обл.). Представники типу Б пояснюють свій свідомий перехід таким чином: «Після повномасштабного вторгнення я російську мову не використовую» (Г., 54 р., Чернігівська обл.). Інша респондентка підкреслює: «На українську мову я перейшла вже з початком повномасштабного вторгнення. І зараз з батьками я розмовляю українською мовою» (О., 39 р., Київ). Представниці типу В також діляться своєю життєвою ситуацією: «В сім'ї ми спілкувалися українською мовою і... ситуація була такою, що всі спілкувалися суржиком. Дуже багато таких російських слів використовували. Або російською мовою, тому що багато хто працював в Києві на той час. І ті, хто працювали в Києві, вони завжди спілкувалися лише російською. В 2007 році поступила в Києво-Могилянську академію. І там у нас було дуже модно спілкуватися чисто українською мовою... І якраз в цей період моє все оточення, воно теж було україномовне. Всі спілкувалися дуже так чисто українською мовою» (А., 34 р., Київська обл.); «Моя тьотя викладала кілька років..., вела групу українською мовою. І це настільки вже було в підсвідомості, що вона реально навіть вдома там почала якісь слова забувати, тобто постійно на роботі вона використовувала саме українську мову» (Л., 41 р., Донецька обл.). Усі три типи траєкторій мовної поведінки об'єднує тенденція до посилення ролі української мови як засобу збереження культурної ідентичності та зв'язку з батьківщиною в умовах проживання за кордоном.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило ефективність методу мовної біографії для вивчення мовних практик українців у діаспорному середовищі. Застосування цього якісного соціолінгвістичного методу дало змогу реконструювати індивідуальні мовні траєкторії та виявити ключові закономірності мовної поведінки українців у Туреччині. Дослідження засвідчило трансформацію функцій української мови в діаспорному контексті. Українська мова набуває додаткових символічних значень, виступаючи не лише засобом комунікації, а й маркером національної ідентичності та інструментом «відмежування від агресора». Особливо виразно ця тенденція виявляється під впливом воєнних подій, які стали каталізатором мовних змін у свідомості українців.

Застосування методу мовної біографії виявило специфічні виклики роботи з діаспорними спільнотами, зокрема варіативність інтерпретації ключових соціолінгвістичних понять. Аналіз дванадцяти мовних біографій виявив три основні типи траєкторій мовної поведінки: стабільну (збереження української мови протягом життя), динамічну (свідомий перехід з російської на українську під впливом геополітичних подій) та еволюційну (поступовий перехід від змішаних мовних практик до української мови).

Отримані результати мають важливе значення для розуміння процесів мовної адаптації та збереження національної ідентичності в умовах міграції. Виявлені закономірності свідчать про складність та багатовимірність мовних процесів у діаспорних спільнотах, де мова функціонує одночасно як засіб повсякденної комунікації, маркер етнічної належності та символ зв'язку з батьківщиною. Метод мовної біографії засвідчив свою ефективність для комплексного вивчення мовних ситуацій у міграційному контексті та може бути успішно застосований для дослідження інших діаспорних спільнот.

Література:

1. Ажнюк Б. М. Мовна єдність нації: діаспора і Україна. Київ: Рідна мова, 1999. 450 с.
2. Брага І. Мовна особистість носія українсько-російського суржику в його мовних автобіографіях. *Вісник Донецького національного університету*. Серія Б: Гуманітарні науки. 2014. № 1–2. С. 32–39.
3. Брага І. Трансформація етномовної самоідентифікації етнічних росіян Сумщини під впливом російсько-української війни. *Український етномовний континуум в умовах війни Росії проти України: монографія* / відп. ред. С. О. Соколова. Київ: Ін-т укр. мови НАН України, 2024. С. 151–194.
4. Данилевська О. М. Мовна біографія вчителя в дослідженні динаміки мовної ситуації у шкільній освіті України. *Українська мова*. 2023. № 4. С. 49–69.

5. Kiss H., Шумицька Г. Соціолінгвістичний метод мовної біографії та практика його застосування на Закарпатті. *Соціальне у мові та мова в соціумі*: монографія / наук. ред. та упоряд. Н. Ясакова. Київ: НаУКМА, 2023. С. 83–133.

6. Матвеева Н. Мовна біографія як джерело опису мовного життя інформанта. *Studia methodologica*. 2024. № 58. С. 104–110.

7. Територіальні та соціокультурні умови функціонування української мови в Україні: монографія [Електронний ресурс] / відп. ред. С. О. Соколова. Київ, 2023. 786 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/11qazzxXuQ-AVcrUzH9YFFfmfZDQ1BxrO/view>

8. Цар І. Мовна поведінка молоді у білінгвальному місті. *Територіальні та соціокультурні умови функціонування української мови в Україні*: монографія / ред. С. О. Соколова. Київ, 2023. С. 518–618.

9. Hudabuniigg I., Marchl R. Sprachbiographie einer Familie Deutscher Herkunft aus Nyznerov/Niesnersberg in Tschechien. *Kwartalnik Neofilologiczny*. 2020. Vol. LXVII. No 3. P. 447–463.

10. Nekvapil J. Language biographies and the analysis of language situations: On the life of the German community in the Czech Republic. *International Journal of the Sociology of Language*. 2003. No 162. P. 63–83.

References:

1. Azhniuk, B. M. (1999). *Movna yednist natsii: diaspora i Ukraina* Language Unity of the Nation: Diaspora and Ukraine. Kyiv: Ridna mova in Ukrainian.

2. Braha, I. (2014). *Movna osobystist nosiia ukrainsko-rosiiskoho surzhyku v yoho movnykh avtobiohrafiiakh* Language Personality of Ukrainian-Russian Surzhyk Speaker in His Language Autobiographies. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu, Seria B: Humanitarni nauky*, 1–2, 32–39 in Ukrainian.

3. Braha, I. (2024). *Transformatsiia etnomovnoi samoidentyfikatsii etnichnykh rosiian sumshchyny pid vplyvom rosiisko-ukrainskoi viiny* Transformation of Ethnolinguistic Self-Identification of Ethnic Russians in Sumy Region under the Influence of the Russian-Ukrainian War. *Ukrainskyi etnomovnyi kontynuum v umovakh viiny Rosii proty Ukrainy: monohrafiia*. S. O. Sokolova (Ed.) (pp. 151–194). Kyiv in Ukrainian.

4. Danylevska, O. M. (2023). *Movna biohrafii vchytelia v doslidzhenni dynamiky movnoi sytuatsii u shkilnii osviti Ukrainy* Teacher's Language Biography in the Study of Language Situation Dynamics in School Education of Ukraine. *Ukrainska mova*, 4, 49–69 in Ukr

5. Kiss, N., & Shumytska, H. (2023). *Sotsiolinhvistychnyi metod movnoi biohrafii ta praktyka yoho zastosuvannya na Zakarpatti* Sociolinguistic Method of Language Biography and Practice of Its Application in Transcarpathia. *Sotsialne u movi ta mova v sotsiumi: monohrafiia*. N. Yasakova (Ed.) (pp. 83–133). Kyiv: NaUKMA in Ukrainian.

6. Matveieva, N. (2023). *Movna biohrafii yak dzherelo opysu movnoho zhyttia informanta* Language Biography as a Source of Description of Informant's Language Life. *Studia methodologica*, 58, 104–110 in Ukrainian.

7. Sokolova, S. O. (Ed.). (2023). *Terytorialni ta sotsiokulturni umovy funktsionuvannya ukrainskoi movy v Ukraini: monohrafiia*. Territorial and Sociocultural Conditions of Ukrainian Language Functioning in Ukraine. Monograph. Kyiv in Ukrainian. URL: <https://drive.google.com/file/d/11qazzxXuQ-AVcrUzH9YFFfmfZDQ1BxrO/view>

8. Tsar, I. (2023). *Movna povedinka molodi u bilinhvalnomu misti* Language Behavior of Youth in a Bilingual City. *Terytorialni ta sotsiokulturni umovy funktsionuvannya ukrainskoi movy v Ukraini: monohrafiia*. S. O. Sokolova (Ed.) (pp. 518–618). Kyiv in Ukrn.

9. Hudabiunigg, I., Marchl, R. (2020). Sprachbiographie einer Familie Deutscher Herkunft aus Nyznerov/Niesnersberg in Tschechien. Kwartalnik Neofilologiczny, 67(3), 447–463 [in German].

10. Nekvapil, J. (2003). Language biographies and the analysis of language situations: On the life of the German community in the Czech Republic. International Journal of the Sociology of Language, 162, 63–83 [in English].